

KARTY AUTOREFLEKSJI

Karty, które trzymasz w rękach mają posłużyć jako pomoc i wsparcie w Twoim procesie autorefleksji oraz w przygotowywaniu i prowadzeniu działań z zakresu edukacji globalnej. Karty podzielone są na trzy grupy: wymiar kognitywny, wymiar społeczno-emocjonalny oraz wymiar behawioralny - każda grupa kart ma swój określony kod graficzny. Sam/a decydujesz w jaki sposób chcesz ich używać - indywidualnie czy w grupie. Karty zawierają pytania do refleksji, ćwiczenia i zadania, jak również przekazują informacje, które pomogą Ci w pracy edukatorskiej. Dzięki nim możesz rozwinąć swoje umiejętności krytycznego myślenia, poddać krytycznej refleksji swoją pracę czy codzienne działania, szukać źródeł wiedzy.

MYŚL, CZY I DZIAŁAJ JAK OBYWATEL/KA ŚWIATA.

Główne wymiary konceptualne edukacji globalnej to:

- kognitywny - aby zdobyć wiedzę, zrozumienie i krytyczne myślenie na temat globalnych, regionalnych i lokalnych problemów oraz wzajemnych powiązań i współzależności różnych krajów i społeczności.
- społeczno-emocjonalny - poczucie przynależności do wspólnego człowieczeństwa/rodziny ludzkiej, dzielenie wartości i odpowiedzialności, empatii, solidarności i szacunku dla różnic i różnorodności.
- behawioralny - skuteczne i odpowiedzialne działanie na poziomie lokalnym, krajowym i globalnym, aby uzyskać bardziej pokojowy i zrównoważony świat.

źródło: Global Citizenship Education: Topics and Learnings Objectives, UNESCO 2015, s.15.

KARTY

Karty podzielone są zgodnie z wymiarami konceptualnymi edukacji globalnej:

- • wymiar kognitywny - poziom głowy (myśli i język)
- • wymiar społeczno - emocjonalny - poziom serca (emocje i wartości)
- • wymiar behawioralny - poziom ręki (działania i aktywności)

Kart możesz używać jako przygotowania do pracy, jako inspiracji do zdobywania nowej wiedzy, jako formę ewaluacji swojej pracy.

Zapisuj, notuj, kreśl, rysuj.

Opracowanie merytorycznie i graficznie: Agnieszka Bułacik
Konsultacje: członkowie i członkinie sieci trenerskiej Polskiej Akcji Humanitarnej
Korekta: Dominika Kamińska

Materiał edukacyjny Polskiej Akcji Humanitarnej.
www.pah.org.pl/edukuj

Karty powstały w ramach projektu „Narzędziownik krytycznego/ej edukatora/ki” współfinansowanego w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Karty są dostępne na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Polskiej Akcji Humanitarnej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2017. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej. Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/>

Gdy napotkasz konfliktową sytuację, spróbuj użyć modelu komunikacji bez przemocy (non-violent communication) Marshalla Rosenberga.

4 kroki komunikacji NVC (Non-Violent Communication)

- obserwacja - co obserwuję, widzę, słyszę, co nie wpływa dobrze na to jak się czuję?
- uczucia - jak się czuję w relacji do tego co obserwuję?
- potrzeby - jaka niezaspokojona potrzeba powoduje to uczucie?
- prośba - czego potrzebujesz teraz, aby poczuć się lepiej?

(dowiedz się więcej z: "Porozumienie bez przemocy. O języku życia." Marshall Rosenberg, Wydawnictwo Czarna Owca)

Jakimi zasadami kierujesz się opowiadając o lub pokazując innym ludzi i miejsca?

Poznaj zasady zawarte w Kodeksie ds. obrazów i przesłań dotyczących krajów Globalnego Południa.

Przeczytaj publikację "Jak mówić o większości świata?" (do pobrania na stronie Polskiej Akcji Humanitarnej www.pah.org.pl/dokumenty)

i obejrzyj animację "Jak mówić o większości świata" (do obejrzenia na kanale Youtube PAH_org).

Jak unikniesz reprodukcji stereotypów w języku, obrazach, filmach, których używasz lub zamierzasz użyć?

Obejrzyj "Niebezpieczeństwo jednej historii" Chimamandy Ngozi Adichie na www.ted.com.

Jak wypuklisz historyczne i społeczne przyczyny sytuacji, kolonialną przeszłość problemu, o którym mowa, kontekst oraz globalne współzależności?

rozwój

Czym jest rozwój? Czym jest pomoc rozwojowa?
Jak jest mierzony rozwój w Polsce? Dlaczego niektóre kraje definiujemy jako rozwinięte, a inne jako rozwijające się?
Jak globalne współzależności wpływają na rozwój? Jaka jest relacja między kolonializmem a narracjami rozwojowymi?

Jeśli mógłbyś/mógłabyś sam/a wybrać czynniki pomiaru rozwoju, jakie byś wybrał/a?

wyobcowanie

"To nie nasze różnice nas dzielą. To nasz brak umiejętności by je rozpoznać, zaakceptować i celebrować".
Audrey Lorde

"othering" - naznaczanie innością, wyobcowanie

Kim jest "inny"? Czy uznajesz kogoś za innego, nieprzystającego?
Kiedy? Dlaczego?
W jaki sposób wykluczasz w języku?
W jakich rozmowach dostrzegasz obecny podział na "my" i "oni"?

metafory

„Pojęcia, które kierują naszym myśleniem, nie są jedynie sprawą intelektu. Kierują także naszym codziennym postępowaniem, nie wykluczając nawet najbardziej przyziemnych szczegółów. Pojęcia te nadają kształt temu, co postrzegamy, temu, jak dajemy sobie radę w otaczającym nas świecie i jak odnosimy się do innych ludzi. (...) sposób, w jaki myślimy, to czego doświadczamy i co czynimy na co dzień, jest w wielkiej mierze sprawą metafory.”

George Lakoff

Jakich metafor używasz? Jakie wartości one przekazują?
Jakie miejsce w Twoim języku zajmują metafory związane z przemocą i wojną?

[dowiedz się więcej z:

“Metafory w naszym życiu”, Mark Johnson, George Lakoff, PIW]

działalność charytatywna

“W przeciwieństwie do solidarności, która jest horyzontalna i odbywa się między równymi sobie, działalność charytatywna jest odgórną, upokarzającą tych, którzy ją otrzymują i nigdy nie kwestionująca ukrytych relacji władzy.”

Eduardo Galeano

Następnym razem idąc ulicą lub przeglądając czasopisma zwróć uwagę na materiały wizualne organizacji dobroczynnych. Jakich fotografii używają? Kto jest centralnym/q bohaterem/ką tych obrazów? Jaki jest kontekst fotografowania? Jakie emocje wzbudzają w Tobie te zdjęcia?

generalizacja

Jak bardzo generalizujesz w swoich wypowiedziach? Jakie to ma konsekwencje?

Chimamanda Adichie w swojej prezentacji “Niebezpieczeństwo jednej historii” mówi “Konsekwencją jednej opowieści jest odzieranie ludzi z godności. Trudno jest rozpoznać innych jako równych, kiedy podkreśla się tylko różnice, a nie podobieństwa”.

Jakie stereotypy na swój temat uznał/a/byś za krzywdzące, niesprawiedliwe, nieprawdziwe?

wiedza i władza

“Wypada raczej uznać, że władza produkuje wiedzę (...); że władza i wiedza wprost się ze sobą wiążą; że nie ma relacji władzy bez skorelowanego z nimi pola wiedzy, ani też wiedzy, która nie zakłada i nie tworzy relacji władzy”.

Michel Foucault

Pomyśl o zdaniu “Kolumb odkrył Amerykę”.

Z jakiej perspektywy jest wypowiedziane? Z jakich źródeł uczymy się dziś o tzw. “odkryciach geograficznych”? Kto napisał tę historię? Jak przeformułowałby to zdanie rdzenni mieszkańcy i mieszkanki Ameryki?

język równościowy (włączający)

W jaki sposób reprodukujesz stereotypy w języku? Czy zwracasz uwagę na używanie języka równościowego?

Język równościowy jest propozycją zmiany dotychczasowego systemu języka używanego przez większość. To odejście od stygmatyzacji, stereotypizacji, dyskryminacji i tworzenie bardziej sprawiedliwych norm językowych, które odzwierciedlają równość i różnorodność świata.

[dowiedz się więcej na rownosc.info lub amnesty.org.pl]

Język jest praktyką społeczną i wykorzystuje się go w symbolicznej (re)produkcji relacji władzy. Przeczytaj kolejne zdania i odpowiedz na pytania: czy kiedyś wypowiedziałem/am/usłyszałem/am któreś z tych zdań? Do kogo? W jakim kontekście? Co tak naprawdę chciałem/am powiedzieć? Jak się z tym poczułem/am? Co przez nie zrozumiałem/am? Do jakiej normy społecznej się odnoszę?

- Pani Kowalska wygląda stosunkowo dobrze jak na swój wiek.
- Ludzie o odmiennej orientacji są w Polsce dyskryminowani.
- Nie płacz, nie bądź baba.
- Choć jest przykuty do wózka, pan Jacek wciąż jest w stanie prowadzić ciekawe, produktywnie życie.
- Misionarze nawracają tubylców.
- Jesteś jeszcze za młoda, żeby się wypowiadać.
- Dzisiejsza młodzież nie wie co to więzi społeczne.
- Arabskie kobiety nie mają prawa głosu.
- On nie wygląda na geja.

gdzie stoję?

Tożsamość społeczna - nie jest wybrana, lecz nadana przy narodzinach i w procesie socjalizacji, ściśle związana z relacjami władzy. Rozmawiając o tożsamości społecznej rozmawiamy nt. doświadczeń przywilejów i dyskryminacji, dominacji i opresji, władzy i bezsilności.

Zastanów się nad różnymi elementami swojej tożsamości: które z nich są dla Ciebie ważne, które z nich dostrzegasz?

inspiracja

Kto Cię inspiruje? Kogo podziwiasz i od kogo się uczysz?

Kogo Ty inspirujesz? Kogo możesz inspirować?

przywileje

przywilej nieświadomości

"Przywilej jest, gdy myślisz, że coś nie jest problemem, ponieważ nie jest Twoim osobistym problemem" (David Gaider)

Jaką masz pozycję w przestrzeni, w której funkcjonujesz w codziennym życiu? Kto czuje się tu wygodnie, bezpiecznie i przyjemnie, a kto nie? Czy dostrzegasz inne perspektywy?

Jakie sytuacje sprawiają, że czujesz się uprzywilejowana/y? Jak możesz używać swoich przywilejów?

uczenie się

Kiedy czujesz, że się uczysz?
Kiedy ostatnio zrobiłeś/aś coś po raz pierwszy?
W jakiej atmosferze lubisz się uczyć?

relacje z innymi

Jakie swoje zachowania uważasz za wartościowe?
Których nie lubisz? Co chciał(a)byś zmienić?
Jakie są Twoje mocne strony? Za co siebie lubisz?

krytyka

Jak reagujesz na krytykę? Czy umiesz przyznać się do błędu? Jaki sposób wyrażania krytyki lubisz? Jakiej krytyki nie lubisz? Co musi się stać, żebyś przyjął/ęła krytykę?

niesprawiedliwość

"Jeśli pozostajesz neutralny w sytuacji niesprawiedliwości wybrałeś stronę oprawcy. Jeśli słoń stoi na ogniu myszy, a Ty mówisz, że jesteś neutralny - mysz nie będzie doceniać Twojej neutralności"
Desmond Tutu

Jak reagujesz na niesprawiedliwość? Jakie formy reakcji są Ci bliższe, a których unikasz: pisanie petycji, udział w protestach, marszach, aktywizowanie innych on-line, informowanie o tym, co się dzieje?

wartości

Co jest dla Ciebie ważne? Dlaczego?
Co jest dla Ciebie ważne w obszarze problematyki globalnej?
Czy wierzysz w to co robisz?
Jakie wartości stoją za Twoimi działaniami?

mapa życia - ja w procesie uczenia i uczenia się

Przygotuj kartkę papieru i kolorowe pisaki. Wybierz spokojne i wygodne miejsce, w którym możesz pisać i rysować. Twoim zadaniem jest narysowanie mapy swojego życia pod kątem procesu uczenia i uczenia się. Możesz narysować ją jako sieć wydarzeń, momentów i emocji, lub jako proces rozciągnięty w czasie. Poświęć temu tyle czasu ile potrzebujesz. Nie spiesz się.

Odnieś się do następujących kwestii:

- moje najważniejsze doświadczenia z czasów szkolnych,
- transformujący moment w procesie uczenia się,
- najważniejsze doświadczenia jako edukator/ka, trener/ka, nauczyciel/ka,
- najtrudniejsze momenty w mojej pracy edukatorskiej,
- momenty w mojej edukacji, który dały mi siłę, wzmocniły mnie.

rozmowa

Co motywuje Cię do rozmowy z drugim człowiekiem? Co czujesz, kiedy ktoś wyraża inną opinię, niezgodną z Twoimi wartościami? Jak często zmieniasz zdanie? Z czego to wynika? Czy w dyskusji z kimś o odmiennej opinii starasz się tę osobę zrozumieć, czy przekonać do swoich racji?

dyskryminacja

Podziel kartkę na cztery pola i opisz swoje doświadczenia. Czy dziś zachowałbyś/abyś się inaczej? Jeśli tak, to dlaczego i w jaki sposób?

Opisz jedną sytuację, w której poczułeś/aś się dyskryminowany/a lub potraktowany/a niesprawiedliwie przez inną osobę.

Opisz jedną sytuację, w której Ty zachowałeś/aś się dyskryminująco w stosunku do innej osoby.

Opisz jedną sytuację, w której byłeś/aś świadkiem aktu dyskryminacji i nic nie zrobiłeś/aś, aby temu zapobiec czy przeciwdziałać.

Opisz jedną sytuację, w której byłeś/aś świadkiem aktu dyskryminacji i przeciwstawiłeś/aś się temu.

rasizm

"Nie rodziś się rasistą. Rodziś się w rasistowskim społeczeństwie. I, jak z czymkolwiek innym, jeśli umiesz się tego nauczyć, umiesz się tego oduczyć. Niektórzy ludzie jednak wybierają nieoduczanie się rasizmu, ponieważ obawiają się, że tracąc władzę jeśli podzielą się nią z innymi ludźmi. Boimy się dzielenia władzy. Właśnie o to chodzi."
Jane Elliott

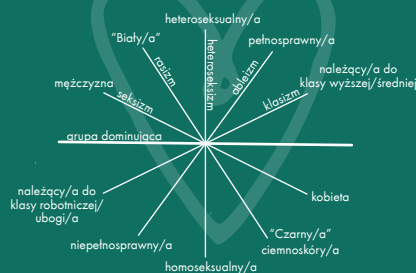
Wróć do swoich wspomnień z dzieciństwa i pomyśl o swoich książkach, zabawach oraz zabawkach. Jakie role odgrywały osoby ciemnoskóre i czarne, a jakie osoby białe?

Zapisz swoje odpowiedzi na kartce lub w notatniku.

intersekcjonalność

Zapoznaj się z ilustracją.

Gdzie umiejscowilibyś/abyś siebie na poszczególnych osiach?

[Przecinające się osie przywilejów, dominacji i opresji, uproszczony schemat na podstawie Kathryn Pauly Morgan "Describing the Emperor's New Clothes. Three Myths of Educational (In)Equality", CO. Westview, 1996]

(auto)superwizja

Poddawanie swojej pracy edukacyjnej krytycznej refleksji jest niezbędne do obserwacji i analizy wewnętrznych procesów - poznawanie siebie. Możesz zrobić to samodzielnie lub w grupie osób, z którymi pracujesz, dzieląc się doświadczeniami i refleksjami. Pomoże Ci to w rozwijaniu swoich kompetencji, zachowaniu emocjonalnej i psychicznej higieny pracy, dostosowywaniu programu do potrzeb własnych oraz grupy, jak i dbaniu o etykę pracy.

Porusz tematy takie jak:

- proces grupowy: Jak czuję się w grupie? Jak czują się poszczególne osoby - kto czuje się dobrze i bezpiecznie, a kto nie?
- swój styl pracy i interakcje z grupą: Dla kogo mój styl pracy jest przyjemny, które osoby mają inne potrzeby, uczą się w inny sposób? Czy jestem w stanie odpowiedzieć na te potrzeby?
- trudne sytuacje i role grupowe: Jaka sytuacja ostatnio była dla mnie wyzwaniem? Jak można by ją inaczej rozwiązać?
- potrzeby grupy i własne: Czy dbam o własne potrzeby w grupie? Czy zwracam uwagę na potrzeby poszczególnych osób?

uczenie się - model strefy komfortu

(Senninger, 2000)

Przygotuj papier i coś do pisania. Pomyśl o ważnym zadaniu, które masz przed sobą. Wypisz wszystkie elementy, uczucia, myśli, które kolejno: (1) sprawiają, że pozostajesz w strefie komfortu, (2) wzbudzają lęk i strach, sprawiają, że czujesz, że to zadanie Cię przerasta, (3) sprawiają, że chcesz podjąć to wyzwanie, dają Ci poczucie, że się rozwijasz a jednocześnie czujesz się bezpiecznie.

Spróbuj zdefiniować swoją przestrzeń uczenia się. Pamiętaj, że jest ona elastyczna i możesz ją poszerzać.

poglądy

Skąd pochodzą Twoje poglądy? Jak zostały ukształtowane, w jakim kontekście - geograficznym, historycznym, politycznym? Czy znasz osoby z innych grup społecznych niż te, do których należą Twoi rodzice? Czy jesteś świadomy/a własnych uprzedzeń?

PRZED / przygotowanie

Co sprawia, że najlepiej pracujesz? Jak przygotowujesz się do pracy? Czy masz jakieś rytuały, sposoby dbania o siebie? Jak rozwijasz swoje indywidualne dobre praktyki, np. wcześniejsze przygotowanie sali i wszystkich materiałów, spokojny wieczór czy chwila relaksu przed rozpoczęciem warsztatu?

PRZED / tematy

Jakie tematy Cię interesują? Które tematy wybierasz, poruszasz? Dlaczego właśnie te? Jakie wartości za tym stoją?

PRZED / dlaczego?

Czego chcesz się nauczyć? Czego chcesz nauczyć innych poprzez dane działanie? Jaka jest Twoja motywacja do podjęcia danej aktywności? Jakie są cele tego projektu, działania, warsztatu, lekcji? Jakie są Twoje indywidualne cele?

PRZED / kto?

Do kogo jest skierowane działanie? O kim w nim mowa? W jaki sposób zadbasz o potrzeby osób, do których kierujesz to działanie?

PRZED / metody i formy

Jakie formy wykorzystasz podczas warsztatu/lekcji? Dlaczego wybrałeś/aś akurat te? Czy masz na względzie różne sposoby uczenia się uczestników i uczestniczek? Czy metody są wystarczająco różnorodne? W których formach osoby uczestniczące mogą się wypowiedzieć? Jak zbalansujesz ich głosy?

PRZED / stereotypy i relacje władzy

Jaka jest rola stereotypów w Twoich zajęciach? Jaka jest rola relacji władzy, -izmów (np. rasizmu, seksizmu, heteroseksizmu, klasyzmu, lookizmu, etc.) w Twoich zajęciach? W jakich formach się pojawiają podczas Twoich zajęć? Jakie relacje władzy możesz zaobserwować?

PRZED / materiały i źródła

Skąd bierzesz materiały, z których korzystasz? Co czytasz, jakie są Twoje źródła informacji? Czy wychodzisz poza swoją dziedzinę/przedmiot? Jak często aktualizujesz swoją wiedzę? Czy wychodzisz poza perspektywę europocentryczną? Poza swój krąg kulturowy?

PO / sukcesy

Jakie elementy działania uznajesz za sukces? Dlaczego?

PO / celebrazja

Po zakończonym działaniu, warsztacie nie zapomnij o celebrazji, w samotności lub wraz z osobami, z którymi współpracowałeś/aś. Jak taka celebrazja może wyglądać? Co może Tobie/Wam dać?

PO / błędy

Jakie elementy działania mogłyby zostać przeprowadzone lepiej?
Co w przyszłych działaniach tego typu zrobisz inaczej?
Czy popełniłeś/aś jakieś błędy?
Czego nauczyłeś/aś podczas realizacji tego działania?

PO / odmienne opinie

Czy dajesz ludziom przestrzeń na wygłaszanie odmiennych opinii, z którymi się nie zgadzasz? Co robisz z trudnymi pytaniami ze strony osób uczestniczących?

PO / informacja zwrotna, feedback

Jak zbierasz/zbierzesz feedback od osób uczestniczących i osób, z którymi współpracujesz?
Jak zachęć do konstruktywnej krytyki?
Czym dla Ciebie jest konstruktywna krytyka?